

Esipuhe	4
Hertta Kiiski	8
Essi Kausalainen	10
Masi Tiitta & Anna Torkkel	12
Frank Brümmel	14
Anni Puolakka	16
Tero Nauha	18
Harri Laakso	20
Jaakko Pallasvuo	30
Mikko Kuorinki & Lisa Radon	32
Telttasauna	34
Biografiat	36
Tukijat	38

Ulkoasu & taitto: Tuomas Lehtomaa
Toimittajat: Eliisa Suvanto & Antti Jussila
Valokuvat s.3, s.7, s.35: Tuomas Lehtomaa
Paino: Prigi, Turku

Tilaa hengittää

Paimion parantola (Paimio Sanatorium) on Alvar Aallon vuosina 1929-1933 suunnittelema tuberkuloosisairaala ja yksi Aallon ikonisimmista funktionaalisista rakennuksista. Tällä hetkellä rakennus tarjoaa tilat kuntoutusta tarvitseville vaikeavammaisille sekä psyykkisissä ja sosiaalisissa vaikeuksissa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen. Suurin osa tiloista on kuitenkin toistaiseksi jäänyt autioitumaan vailla käyttötarkoitusta. Käytävillä ja huoneissa ajelehtii edelleen Aallon parantolaan suunnittelema huonekaluja ja jokunen potilashuone on pysäytetty ajassa jättämällä sisustus jokseenkin alkuperäiseen asuun. Aallon kokonaisnäkemys on osittain hajonnut rakennukseen myöhemmin lisättyjen kerrostumien tai "elämänvaiheiden" alle.

Turkulainen taiteilijaseura Arte ry avaa heinäkuussa 2016 entisen tuberkuloosisairaalan tiloissa *Parantolaksi* nimetyn taidetapahtuman. *Parantolan* lähtökohtana on toiminut tapahtumaan valittujen teosten ja esitysten kytkeytyminen Paimion parantolaan fyysisenä paikkana ja merkitystihentymänä. Aallon lähtökohtana Paimion tuberkuloosiparantolaa suunniteltaessa oli, että itse rakennus yksityiskohtineen toimisi parantavana elementtinä tai "medicine instrumentina" kuten hän sitä myös nimitti. Rakennuksen nykyisiä asukkaita ajatellen toivoisi toisaalta, että erillaisuus ja pahoinvointi ei niin usein yhteiskunnassamme vaatisi toisista, terveiksi tai normaaleiksi luokitelluista ihmisistä eristämistä. Parantolan temaattisessa keskiössä säilyy rakennuksen alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvät paranemisen ja hyvinvoinnin funktiot sekä näiden kääntöpuolena toimivat sairastamisen ja pahoinvoinnin teemat. Lisäksi *Parantolan* sisältämille teoksille on haluttu jättää tilaa auela myös nimeämättömiin suuntiin.

Alvar Aalto suunnitteli Paimion parantolan paikaksi, jossa arkkitehtuuri palvelisi keuhkotautisten potilaiden toipumista. Tuberkuloosipotilaita hoidettiin Paimion parantolassa ajalle yleisen tavan mukaisesti makuuttamalla potilaita ulkoilmassa useita tunteja päivässä tarkoitusta varten suunnitelluilla ulkoilmaterasseilla. Terasseilla potilaat saattoivat hengittää ympäröivän mäntymetsän tuottamaa puhdasta ja happirikasta ilmaa. Ulkoilua jatkettiin myös talvella tarkoitukseen räätälöidyissä makuupusseissa. Ilman lisäksi toisena tärkeänä elementtinä rakennuksessa on huomioitu valo, jonka värillisiä ominaisuuksia säätelee harkitusti esimerkiksi pääportaikon valovoimainen keltainen ja alkuperäisten potilashuoneiden hennon sinivihreä kattomaali.

Rakennuksen selkärangana nousevaa keltaista pääportaikkoa reunustaa ikkunaseinä, jonka välityksellä mäntymetsä näyttäytyy keskeisenä elementtinä myös rakennuksen sisälle astuttaessa. Rakennukselle leimallinen läpinäkyvyys ilmenee lisäksi moninaisten näköyhteyksien avautumisena eri tilojen lävitse. Potilashuoneissa visuaalinen yhteys mäntymetsään on puolestaan huomioitu jatkamalla suuria ikkunoita niin alas, että potilaat saattoivat nähdä ympäröivän luonnon myös vuoteella maataessaan. Rakennuksen ja metsän välille sijoittuvat laajat nurmikentät antavat näkymälle helpottavaa tilan tuntua. Syntyy mielikuva siitä, että täällä on tilaa hengittää.

Ilma virtaa näkymättömänä yhdistävänä tekijänä kaikkien maailmassa hengittävien olentojen välillä. Ekologisesta näkökulmasta ajateltuna hengittäminen kytkeytyy tietoisuuteen siitä miten kokonaisvaltaisessa ja kuitenkin hauraassa vuorovaikutussuhteessa elämme muun kasvi- ja eläinmaailman kanssa ja miten puhdas ilma on lopulta yksi elämän perusedellytyksistä. Hengittäminen on ihmisille sekä automaattista että tahdonalaista toimintaa. Esimerkiksi joogassa hengitystä pyritään tietoisesti kehittämään osana kehon ja hengen kultivoimiseen pyrkivää harjoitusta. Hengittäminen käsitetäänkin joogassa yhdistävänä siltana ruumiin ja mielen välillä.

Ranskalainen filosofi, psykoanalytikko ja kulttuuriteoreetikko Luce Irigaray on esittänyt, että hengittäminen on ensimmäinen autonominen eleemme ihmisinä, kun meidät on syntymän jälkeen katkaistu erilleen äidistä. Hengittäminen merkitsee hänen mukaansa myös perimmäisen erillisyytemme ja siihen liittyvän yksinäisyyden hyväksymistä. Irigaray jatkaa, että opetellessamme hengittämään tietoisesti, opimme olemaan autonomisempia omassa olemassaolossamme. Tarvitsemme ja haemme samanaikaisesti sekä tietoisia irtiottoja että parantavia kosketuspintoja suhteessa toisiin ihmisiin ja luontokappaleisiin.

Hanna Seppänen
Arte ry:n puheenjohtaja

Room to breathe

Paimio Sanatorium is a former tuberculosis sanatorium designed by Alvar Aalto in 1929-1933 and is considered to be one of Aalto's exemplary work on functionalism. Today the building is being used to facilitate families and to rehabilitate people of young age who might suffer disabilities both in social and physical standards. Yet most of the building has been abandoned without any specific use or function. The nearly empty hallways and old patience rooms still hold few pieces of furniture Aalto specifically designed for the Sanatorium. Some of the rooms stand frozen in time as they have been left on their original state. The vision Aalto once had has partially dissolved through the temporal layers added as the years have gone by.

In July 2016 the Turku based artists' association Arte opens an exhibition titled *Parantola* (eng. *Sanatorium*) at the former tuberculosis hospital. The exhibition has been built by choosing artworks and performances that connect with the building both physically and theoretically. Aalto himself designed the sanatorium and its details to add to the process of healing - he liked to call the building a "medical instrument".

When thinking of the current residents, one can't help but wonder if the solution to being different or unwell could be found outside the idea of isolation from what is considered to be 'normal' in our modern society. Thematic of the *Parantola* exhibition remains in the original vision of the building: recovery and being well. Inevitably the theme also invites sickness. The artworks brought to the exhibition also leave room for possibilities that have yet to be defined.

Alvar Aalto designed the Sanatorium for a place where architecture would advance the healing process. At the time one treatment method for tuberculosis was found in the fresh air. For Paimio, Aalto designed a sun deck situated on the very top floor of the building where patients lied hours for their daily dose of fresh, healing oxygen. The outdoor treatment was continued during the winter with specially crafted sleeping bags. Natural daylight paid significant role throughout the building in addition to fresh air. The light flows through the luminous staircase and the delicate blueish green ceiling paint, which is still to be found in the original patient rooms.

The yellow staircase - which can also be referred as *the spine of the building* - is framed by a glass window wall. Through the glass the pine tree forest becomes an inseparable element of the building and its architecture. The characteristic transparency is also present within the numerous ways the sanatorium opens up for the eye. The visual connection between the forest and the patient rooms was solved with large scale windows that continued near the floor allowing patients to connect with nature while resting in their rooms. The broad grass field located between the building and the forest creates a landscape with spatial dimension. The setup creates an ideal place for breathing.

The french philosopher, psychoanalyst and cultural theorist Luce Irigaray has suggested that breathing corresponds to our first autonomic gesture as human beings after we are born and separated from our mothers. Irigaray argues that through breathing we embody our individuality and the feeling of loneliness that follows. As we learn to breath consciously, we gain more autonomy of our being. At the same time we long both absence and coexistence; to find a perfect balance in relation to humans, culture and other creatures.

Translated:
Eliisa Suvanto

titanik.fi/parantola

Parantola
2.-22.7.2016
Paimion parantola
Alvar Aallon tie 275
21540 Paimio

HERTTA KIISKI

Heart de Love – miten ihmisen erillisyyys ei-inhimillisestä maailmasta vaikuttaa ihmismieleen. Jos ihmisyksilön vointi onkin yhteydessä ei-inhimillisen maailman vointiin? Voiko rakennus olla parantava elementti, entä eläin ja kasvillisuus? Itäsiiven viimeisessä huoneessa ja parvekkeella oleva tilalähtöinen installaatio koostuu valokuvista, rakennuksessa olleista ja sinne tuoduista esineistä sekä liikkuvasta kuvasta. Heart de Love uskoo empatiaan, lajienväliseen tasa-arvoon, assosiaatioihin ja leppäilyyn.

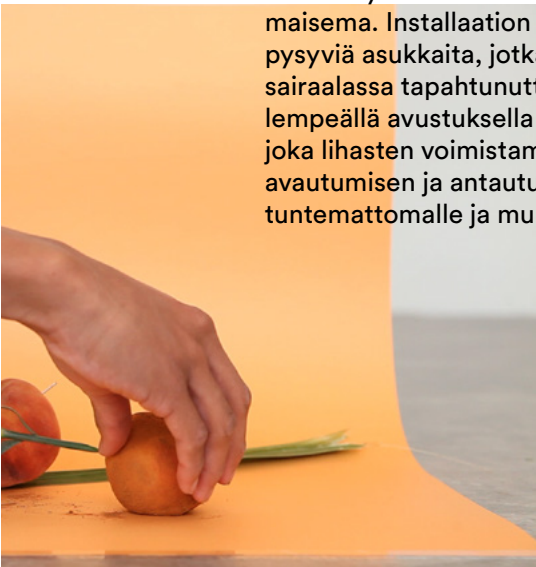
ESSI KAUSALAINEN

Paimioon valmistuva teokseni on entiseen fysioterapiatilaan viritetty installaatio. Kaksikanavaisesta videoteoksesta, kasveista ja kangaselementeistä koostuvaan kokonaisuuteen liittyy lisäksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton asiakkaille rakennettu työpaja, joka aktivoi entisiä potilashuoneita näyttelyn kuluessa. Teoksen taustalla on ajatus Parantolasta väliaikaisena asumuksena, aktiivisena toimijana joka pyrkii aiheuttamaan vieraassaan positiivista muutosta.

Sairauden ja siitä toipumisen prosessia lähestytään kokonaisvaltaisena tapahtumana, hajoamisen ja kasvamisen liikkeenä, johon osallistuu Alvar Aallon ajattelussa hoitohenkilökunnan lisäksi myös sairaalarakennus huonekaluineen, sekä sitä ympäröivä maisema. Installaation osaksi kootut kasvit edustavat Parantolan pysyviä asukkaita, jotka ova todistaneet - ja avustaneet - sairaalassa tapahtunutta toipumista. Tarkoituksenani on niiden lempeällä avustuksella harjoittaa vaihtoehtoista fysioterapiaa, joka lihasten voimistamisen sijaan on kiinnostunut pehmenemisen, avautumisen ja antautumisen liikkeestä - tilasta, jossa ruumis altistuu tuntemattomalle ja muutos on mahdollinen.

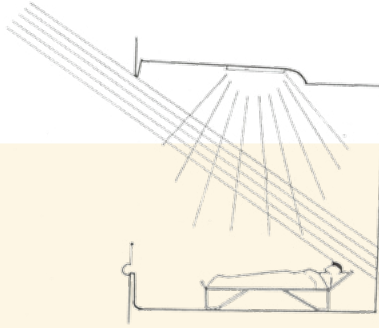

MASI TIITTA & ANNA TORKKEL

Masi Tiitta ja Anna Torkkel toteuttavat Paimion parantolaan teoksen, jossa arkipäiväinen teko – makuulta ylös nouseminen – venytetään kestolliseksi tapahtumaksi. Teos on esityksellinen tilanne, jonka aikana esiintyjä kulkee läpi hitaan muutosprosessin.

Esityksen alussa esiintyjä makaa lattialla ja antaa ruumiin painon vajota lattiaa vasten. Tästä olotilasta käsin esiintyjä pyrkii kohti pystyasentoa, mutta tietämättä miten. Koska esiintyjä etenee sisäisen tarkkaavaisuuden ohjaamana eikä toteuta ennalta suunniteltua reittiä, aiemmat kokemukset pystyasentoon nousemisesta eivät helpota tehtävää. Näin teos problematisoi jokapäiväisten toimien näennäistä yksinkertaisuutta.

Esiintyjän ruumis näyttäytyy teoksessa samanaikaisesti keskittyneenä ja väsyneenä, oliomaisena ja inhimillisenä, kamppailevana ja antautuneena. Teos pohtii mitä tulee aistittavaksi kun arkipäivän tempoista poikkeava tempo muokkaa kokemusta ajasta. Se tarjoaa mahdollisuuden havainnoida muutoksia, jotka tapahtuvat toisaalta esiintyjän ja katsojan ruumiissa, toisaalta parantolan tilassa ja sen ulkopuolella.

FRANK BRÜMMEL

The starting point for the work *The Clown Is Good* was to think about coulrophobia, the fear of clowns, which belongs to the ten most often phobias. I was wondering what it means for a society, to be afraid of clowns. As the clown with all his dull actions regularly oversteps forbidden social limits and becomes in this a mocker of reality. The clown, as the jester, turns things upside down and questions default social structures. Complex social structures in a society like the Finnish society can of course not be completely depicted with images of Alvar Aalto's lamps A335 and A330. But I thought they give a good, understandable symbol as a starting point and therefore turned them also upside down. The lamps now are no longer hanging – they stand and give other possibilities of interpretation. In my opinion the sanatorium did kind of the same at its time and offered a different way of thinking about healing. I also see the connection between clowns, children, the Mannerheim League for Child Welfare and hospital as relevant, when thinking of the work of hospital clowns. When thinking of clowns in the actual moment, also the *Loldiers of Odin* come to my mind, whom I think did a brilliant job. But they were not a source of inspiration, as the draft of my work was done already in summer last year.

I work with stone and stay conceptionally in the many thousands years old tradition of stone-text-plates, whilst I try to bring into this tradition contemporary issues. In a time, in which the ephemeral, the short-lived moments dominate our social communication I am curious about how this somehow antiquated, “eternal” communication method of engraved stone plates will stay in the course of contemporary discussion and what they might mean for following generations.

天長地久
永結同心

ANNI PUOLAKKA

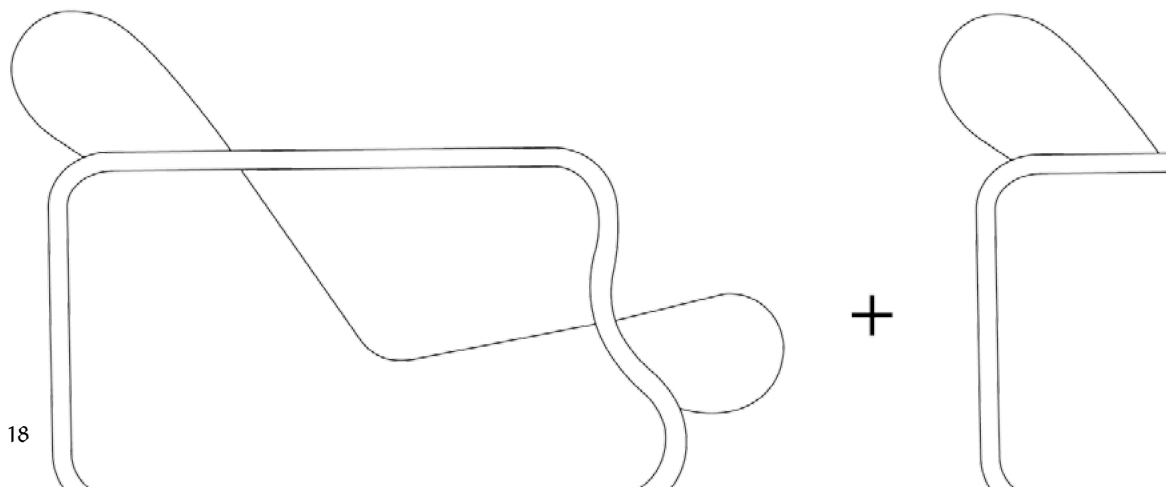
The Paimio Trip on parituntinen “trippi” parantolan sisä- ja ulkotiloissa, johon ei kuulu yhteiskunnassamme tällä hetkellä laittomaksi määriteltyjä aineita. Sen lähtökohtana on kiinnostus psykedeelisen kulttuurin ja parantumisen suhdetta kohtaan. Tapahtuma ammentaa parantolan eri tiloista ja ehdottaa erilaisia aisteja ja mieltä avaamaan pyrkiviä toimintoja, kuten pukeutumista tilannetta varten tehtyihin “potilasvaatteisiin”, smoothieiden nauttimista, äänen tuottamista ja kuuntelua sekä kollektiivisuuden ja psykedeliaan liittyvien kysymysten pohdintaa erilaisten tekstien vaikutuksen alaisena. Osallistujia pyydetään ilmoittautumaan hyvissä ajoin ja valmistautumaan tilanteeseen lukemalla heille etukäteen lähetettävä tekstimateriaali. Ota tarvittaessa mukaan sadevarusteet.

TERO NAUHA

Esitys tai performanssi on ajattelua, mutta ei samankaltaista filosofisen ajattelun kanssa. Kyse ei ole jonkin äärellä olemisesta, ei edes olemisesta. Ajattelu on esine, se on materiaa. Tämä on se ajattelun spekulatiivinen taso, jossa esitys, katsoja, Paimio-tuoli, parantola, sitä ympäröivät havupuut ja niiden risut ovat samalla tasolla. Kaikki ajattelee, vaikkakaan teos ei pyri osoittamaan tai esittämään kuinka tuoli ajattelee.

Tuolin ajatus on osa Tero Nauhan taiteellisen tutkimuksen projektia, jonka keskiössä on kysymys siitä, mitä esityksellä voi tehdä, miten esitys ajattelee? Teoksen lähtökohta sitoutuu post-humanistiseen ja uusmaterialistiseen keskusteluun ruumiista, ajattelusta, ihmisestä ja eläimestä. Tämä tapahtuu esityksen ajattelun kautta, eikä niin, että taiteellista toimintaa tirkisteltäisiin filosofisen ylhäisyyden näkökulmasta.

“Heretical axiom: A performance without sufficient reason. Not for collaboration or cooperation. A performance, not a crusade, not a heretical jihad, but a performance without sufficient reason. A performance is not a verb nor descriptive of the actions of the brethren of dissection. A performance not for humanity but for man.”

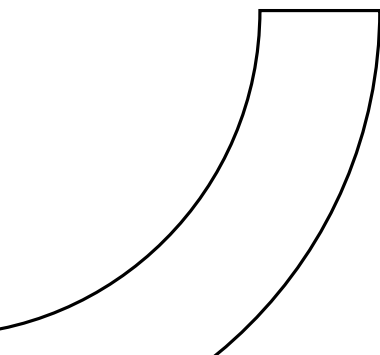
Heresy & Provocation, Tero Nauha, 2015

HARRI LAAKSO

Sanatorio on tekstiteos, joka ei ole aivan varma omasta luonteestaan. Toisaalta teksti on kuin mikä tahansa näyttelyteksti, jonkinlainen kylkiäinen kaikelle sille, mitä muut taiteilijat ovat kyseiseen tilaan ja yhteyteen tehneet. Samalla teksti haluaa elää omaa elämäänsä, tulla kuulluksi omalla äänellään, joka ei ole riippuvainen muista ihmisistä. Ehkä teksti yrittää mukauttaa itsensä Paimion parantolan arkkitehtuuriin ja tilaan, sen kerroksiin, huoneisiin tai pihan avaruuteen. Tai sitten teksti miettii, millaista on olla terve teksti tai sairas teksti, joka pyrkii rimpuilemaan irti kaikista mahdollisista loisista, jotka sitä piinaavat. Näin *Sanatorio* on kuin kuka tahansa parantolan asukas – samanaikaisesti oma itsensä ja erottamattomasti sidottu instituution ja oman sairautensa historiaan ja tilaan sekä jokaiseen toiseen sairastajaan.

Sanatorion lähtökohta on sanan ja parantamisen (lat. *sanare*) näennäinen, homografinen yhteys, joka ei ehkä olekaan vain merkityksetön sanaleikki. Sanoilla on salainen yhteys parantamiseen. Yksi niistä sairauksista, joista *Sanatorio* kärsii, on näyttelyteksteille asetettujen odotusten monioireinen kompleksi. Oletuksena usein on, että näyttelyteksti taustoittaa asioita ja teemoja ja tuo mukaan teoreettisia viitepisteitä. Huomaamatta kirjoittajan mieltymykset ja ajattelun historia alkavat oireilla luotuina yhteyksinä, jotka ovat joskus perusteltuja, mutta usein pakotettuja ja sattumanvaraisia. Näyttelyteksti on myös ajallisesti haavoittunut ja ristiriitainen: toisaalta teksti nojaa kirjoittajan, esityspaikan ja taiteen kokemukselliseen historiaan, toisaalta kirjoitus joutuu ennustamaan ja ennakoimaan usein vielä tekeillä olevia asioita ja teoksia – asettamaan ne paikalleen ja ennen kuin niillä on paikkaa minne asettua. Tekstin tapahtumaluonne luo paikkoja, *takes place*, kuten englanniksi sanotaan. Juuri siksi näyttelypaikan arkkitehtuurilla, koska se on teosten yhteinen tilallinen nimittäjä, on näyttelytekstille erityinen merkitys. Vaikka *Sanatorio* näyttäisi olevan vain joukko sanoja, on se myös Paimion parantolan käytäviä, kattoterassin metsäilmaa, värikkäitä portaikkoja, pihakivetyksiä, markiiseja, karpäsiä tyhjiä potilashuoneiden lattioilla, hajasijoitettuja tuoleja, ja taivaan valoa ikkunoissa.

Ei ole vielä varmaa, osaako *Sanatorio* parantua. Se olisi toivottavaa, sillä omassa melankoliassaan sairaus on sitkeä kuin keuhkotauti ilman hyvää lääkettä; se on salakavala ja äärimmäisen tarttuva.

- ihmiskehon
raskaus

- psyyche deloun

- klouni

- kollektiivinen

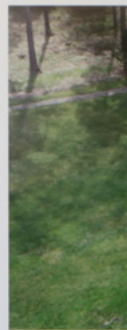
kärsimys homog. käänt.

- monologi "Sanojen foorumi"

- rakennuksen
verenkierto katakreesi

- ajatteleva
tuoli Sana -
parantava sana

- hengittävä,
parantava kasvi

Suomen kielessä sana "sana" tarkoittaa itsekkäästi itseään, eikä terveyttä tai parantamista, kuten niin monessa muussa kielessä. Homografinen (ja homofoninen) käännös "parantolalle" voi silti kantaa edes puolinaisen totuuden, sillä päätte "-torio" on paikka jonkinlaiselle tekemiselle, kuten auditorio on paikka kuulemiselle. Sanatorio voisi silloin leikkisästi olla sanojen tori.

Mutta voisiko sanoilla olla terveyshdyttävä vaikutus, ja tarkoittaisiko se silloin, että tekstin *itsensä* olisi ensin oltava sairas? Ja mitä tuollainen tekstin sairaus voisi olla? Sitäkö, etteivät kielen metaforat enää toimi halutulla tavalla, että sanojen ja merkityksen välinen etäisyys ja keskeneräisyys voimistuvat hallitsemattomiksi, ja vammautuneet sairaut metaforat ja katakreesi ottavat vallan? Vai kenties sitä, että tekstiin kohdistettujen odotusten painolasti käy ylivoimaiseksi?

Voisi luulla, että silloin etäännyimme kielestä, harhaudumme jonnekin kauas. Vai onko niin, että silloin pikemmin palaamme kielen juurille, kielen alkuperään, joka on metaforinen, kuten Jacques Derrida kuuluisasti tulkitsi (ja dekonstruoi) Jean-Jacques Rousseau'n ajattelua kirjassaan *De la grammatologie* (1967). Rousseaulle "ensimmäisen kielen täytyi olla kielikuvallinen". Intohimot, kärsimykset ja pelot (*passiot*), joita Rousseau piti kielen "äitinä", saattoivat olla ne voimat, jotka saivat ihmiset alunperin puhumaan, mutta jo ensimmäiset ilmaisut olivat kielikuvia, trooppeja.

Figuratiivinen kieli syntyi ensin ja oikeat merkitykset löydettiin vasta viimeisenä (sillä asioita kutsutaan niiden oikeilla nimillä vasta silloin, kun ne näkee oikeassa muodossaan). Aluksi oli vain runoutta, ja järkeily alkoi vasta paljon myöhemmin. Rousseau ajatteli, että kieli kehittyy *luonnollisesti* vähitellen kohti järkevämpiä ja jalostuneempia mutta samalla kylmempiä ja intohimottomampia ilmaisuja. Alun perin kieli on luonteeltaan metaforista, mutta vähitellen tuo kielikuvallisuus himmeni ja kieli tuli täsmällisemmäksi, kirjaimelliseksi (siis ei-metaforiseksi).

Rousseau oli täysin tietoinen vaikeudesta ajatella kieltä kielikuvallisena jo *ennen* kuin sillä olisi varsinaista merkitystä. Sillä eivätkö kielikuvat ole jo *olemassa olevien* merkitysten siirtoja? Ratkaisuna on ymmärtää metafora ”idean tai merkityksen prosessina” ennen kuin sen ymmärtää merkitsijöiden leikkinä. Idea on merkitys, jonka sana ilmaisee ja samalla se on merkki mielessä olevasta asiasta. Nämä ovat suorassa yhteydessä passioon, affektiin. Rousseauin mielestä ihminen reagoi ensin esimerkiksi pelkoihinsa metaforien kautta (vaikkapa suurikokoisiin vieraisiin ”jättiläisinä”, kunnes järkeilee heidän olevan toisia ihmisiä, ennen kuin hän siirtyy villien kielestä kohti sivistystä). Alussa metaforat olisivat siis olleet pelkojen ja muiden passioiden kirjaimellisia ilmentymiä, ja myöhemmin metaforat ovat eräänlaista paluuta tuohon varhaiseen kokemukseen, ensimmäiseen ”käännökseen” (mikä onkin sanan ”trooppi” etymologinen alkuperä antiikin kreikassa.) Trooppi, vaikkapa metafora, ei siis ole vain kääntymistä pois kirjaimellisesta merkityksestä vaan kääntymistä kohti tuota varhaisempaa intohimoa ja alkuperää – joka kenties on myös runoilijan työn todellinen kohde.

Se, että tuo alkuperä on lähellä pelkoja, haluja, ahdistuksia ja jonkinlaista ”sairautta” ei myöskään ole sattumaa, sillä näissä peloissa kohdataan toinen toisena. Toinen, pelottava ja uhkaava olio tai vaikkapa sairaus, kyetään kohtaamaan vain etäältä ja muuntamalla se toiseksi. Myöhemmin, pelon hälvetessä ja huomattaessa alkuperäiseen havaintoon liittyvä virhe (metaforan sisältämä etäisyys) on mahdollista siirtyä kielen ja merkityksenannon sallimaan hallintaan.

* * *

Parantoloissa on kirjoitettu paljon ja parantoloista on kirjoitettu monta kirjaa. Yksi tunnetuimmista lienee Thomas Mannin *Taikavuori* (1924). Mann on joskus kommentoinut kirjaansa siten, että elämään voi suhtautua joko suoraan ja rohkeasti – kuten yleensä teemme – tai sitten ”pahaa” mutta nerouden tietä, kulkien sairauden ja kuoleman reittiä terveyteen, elämään ja tietoon. Aivan kuten

runoilija ja taiteilija elävät elämänsä vierailien edellä mainituissa ”alkuperäisissä” passioissaan kulkisi myös syvä kiinnostus elämään vain sairauden kautta.

1920-luvulla, Paimion parantolan suunnittelua edeltävinä vuosina ilmassa oli muutakin kuin männyntuoksua ja auringon parantavaa voimaa. Niinä vuosina Alvar Aallon ja Mannin aikalaiselle Antonin Artaud’lle – jolle parantolat eivät olleet vieraita paikkoja myöskään – kävi piinallisen selväksi, että sanojen ytimessä, niiden mahdollisuusehtona, ei olekaan (positiivinen) kyky merkitä jotain, vaan pohjaton kyvyttömyys, sairaus ja eroosio. Vuosina 1923-24 Artaud kävi kuuluisaksi tulleen kirjeenvaihdon *Nouvelle Revue Française* –lehden päätoimittaja Jacques Rivièren kanssa. Artaud oli lähettänyt lehteen runojaan, joiden julkaisemisesta Rivière oli ystävällisesti kieltäytynyt, vedoten niissä havaitsemiinsa puutteisiin. Seuranneessa kirjeenvaihdossa Artaud ei kiistä kyseisten runojen puutteita, mutta puolustaa raivokkaasti runojen julkaisemista, koska mainitut puutteet ovat hänen ajatteluaan vaivaavan olennaisen rappeuman ilmauksia – ei kuitenkaan vain merkinä jostain yksittäisen ihmisen kärsimästä psykologisesta vaivasta, vaan perustavammasta yhteydestä ajattelun, tuskan ja kielen välillä.

* * *

Artaud’lle teatteri oli ruumiillisuuden näyttämö, jotain millä oli ehkä enemmän yhtäläisyyttä sairaalan tai leikkaushuoneen kuin perinteisen teatterin kanssa; taidekokemus voisi olla kuin käynti lääkärissä, tapahtuma missä ruumis kokisi transformaation sen sijaan, että se olisi ruumiiden esittämä kirjallisuuden vääristymä.

Myös Paimio oli/on muodonmuutosten näyttämö, tautien ja paranemisen taistelukenttä. Rakennus on kuuluisa monista käytännöllisistä ja hygieenisistä ratkaisuksistaan, lomittumisestaan luontoon avarine terasseineen, valon ohjautumisesta sisätiloihin, tilajakojen, värien, muotoilun ja materiaalien tarkoituksenmukaisuudesta. Samalla kanonisoidun

rakennuksen saama julkisuus on jännitteisessä suhteessa parantolan alkuperäiseen luonteeseen eristyslaitoksena, sen edistyskellisyys ristiriidassa henkilökunnan hierarkkisesti jäsenneltyjen asumistilojen kanssa.

Rakennus ja monet sinne suunnitellut esineet, kuten valaisimet ja tuolit, ovat itsenänän tunnustettuja taideteoksia. Mutta kenties Paimion parantola on taideteosta kuvaava trooppi ennemminkin siksi, että vaikka sen suunnittelu perustuu biologisen ihmiselämän turvaamiseen ja parantamisen tapahtumaan, on se samalla rakenne, joka kantaa sisällään sairauden uhkaa (ja mahdollistaa näin paluun alkuperäisimpiin pelkoihimme). Rakennus *elää* tappavien ja parantavien voimien risteyksessä, paikassa missä luonto käy taistelua luontoa vastaan. Rakennus elää edelleen, koska luontokaan ei ole kuollut.

* * *

Paimion parantola jos mikä on "teoreettinen objekti". Sairaalaan voi saapua ainoastaan sen maineen varjosta. Jokaisen satunnaisen vierailijan katse pysyy pitkään erilaisten ennakkomielikuvien sumentamana. Saapuminen kestää kauan – se jatkuu vielä sen jälkeen, kun on jo tullut paikalle. Tämä ei ole poikkeuksellista sinänsä; monesti kuuluisan rakennuksen maine ja historia kiirivät sen edellä ja estävät näkemästä asioita sellaisina kuin ne ovat. Sairaalan nykyisestä nimestä tietoisenaakin – ja tietäen myös, ettei sairaalassa enää hoideta tuberkuloosia vaan kuntoutetaan nuoria – näen rakennuksen edelleen mielessäni (ja myös silmissäni) keuhkoparantolana.

Kuitenkin jo ensimmäisen Paimion-vierailuni jälkeen mieleni on vallannut myös kilpaileva kuvasto: *Porraskäytävän kohdalla ikkunanlaudalla on kukkapurkkeja, joista lankeaa varjo keltaiselle lattialle. Aika ajoin pilvet menevät auringon eteen ja varjo häviää. / Lähes tyhjässä huoneessa on yksinäinen keinutuoli, sen vierellä tutkimuslamppu ja lattialla kuolleita kärpäsiä. / Pihalla on kova tuuli (niin muistelen), ja etäältä kuuluu puheensorinaa. Nurkan*

takaa juoksee pieni poika, etsii polkupyöräänsä ja kiroilee.

* * *

Voin kuvitella, että Paimion parantolaan on useasti saavuttu vakavin mielin, valmiina viettämään siellä pitkäkin aika, joskus koko loppuelämä. En sen sijaan osaa vielä lainkaan aavistaa, kuinka Paimioon tuodut taideteokset asettuvat paikoilleen tai tapahtuvat. En pysty kuvailemaan teoksia, joita ei vielä ole ja joiden suunnitelmista tiedän vain vähän. Voin vain esittää niistä omia hajanaisia oletuksiani ja odotuksiani. (Aivan kuin olisin potilas, joka kuvittelee omaa sairaalajaksoaan matkalla kohti Paimiota, millaisia asioita tulisin kohtaamaan, millaisia muut potilaat ja henkilökunta olisivat, millaisin voimin ja episodein sairaus iskisi ruumistani vasten, kuinka tautiani hoidettaisiin):

Kuvittelen teoksen, jossa painovoima asettaa ihmiskehon raskauden arkkitehtuurin massaa vasten. Kuvittelen hitaita liikkeitä, kun ruumis kamppailee voittaakseen väsymyksen, puutumisen ja kivun. Käsitykseni ajasta, tajuni siitä hetkestä jossa olen, lipuu pois minulta – kuten silloin joskus lapsena kuumehoureessa, kun ei vielä tiedä onko yhä sairauden ytimessä vaiko jo paranemassa.

Aika on teoksessa sekä liikkeessä että pysähtynyt. Aikamuotoja eivät ole enää vain mennyt, nykyhetki ja tuleva vaan väliaikaisuus, odotus ja väistämättömyys. Luulen näkeväni myös klovnin ristiriitaisen irvistyksen nautinnon ja tuskan välimaastossa, ja kuulevani hautakiveen ikuistettua naurua.

Teos saattaa ohjata minut matkalle, koska sairauskin on matka, jonka seremoniat koostuvat hoitotoimenpiteistä ja levosta, jotka rytmittävät arkista elämää ja työtä (jos sellaiseen on voimia). Joskus matka saa hallusinatorisen tai psykedeelisen muodon, jossa mieli kutsutaan esiin, ihminen houkutellaan palaamaan omaan ytimeensä.

Kuvittelen teoksen, joka empii näkökulmansa valinnassa ja asemoi itsensä paitsi hoitotyöläisen myös sairaan ja rakennuksensa itsensä asemaan. Kuvittelen teoksessa näkyvän sen parantavan voiman, joka Paimion rakennukseen on aikanaan yritetty suunnitella. Vaikka sairaus on yksityinen asia - jokaisen yksittäistä sairastajan oma monologi - voisiko kärsimys silti olla kollektiivista, heijastus siitä jaetusta tuskasta, joka johtuu maailmamme vaikeudesta?

Kuvittelen teoksen, joka ehdottaa, että rakennus itse kaipaa parantamista, nesteiden ja ilman kierron elvyttämistä sen omissa suonissa. Että tuolit kaipaavat kuulijaa ja hyväksyntää ajattelulleen (vaikka tiedänkin että "jos leijona osaisi puhua, emme ymmärtäisi sitä"). Kuvittelen, että paraneminen kaipaa matkaseuraa kohti sitä tuntematonta ja vieraasta maailmaa, joka on inhimillisen ajattelun ulottumattomissa.

Kuvittelen ja odotan.

* * *

Aloitin sanaleikillä, joten episodi myös päättyy sellaiseen: Sana "parantola" viittaa tietysti parantamiseen. "Tola" merkitsee kuitenkin myös hiihtouraa. Parantolassa olemme siis uran vieressä, emme enää edes "huonolla tolalla", jossain sairaan kaukana.

Harri Laakso

jeet A. Artaud
1923-24
T. Mann

Taikavuori
(1924)

m

PAIMIO
SPECIMEN
STAIRWAY
119

1929-32

Paran - tola

DERKIN
Jean-Jacques
ROUSSEAU

Kielen alkuperä
troopit + passiot

↓
kirjaimellinen kieli
runo!

Yö

Yö

Hypnoosi

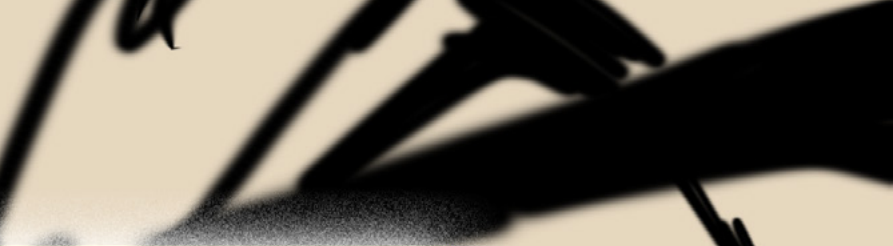
Yö

JAAKKO PALLASVUO

rkitys

Jaakko Pallasvuon kolmiosainen teos *Nimetön*, *Keskeneräinen* koostuu videosta, kolmesta lipusta ja keraamisista energiaesineistä.

1.

Nimetön video lainaa muotonsa Derek Jarmanin *Blue-elokuvasta*. Katsoja näkee videoruudulla muuttumattoman, kirkkaan sinisen. Kerronta tapahtuu äänen tasolla. Puhujat kuvailevat taiteilijan katkeruutta ja väsymystä, sekä Paimioon liittyviä utopistisia haaveita. Äänisuunnittelu: Roy Boswell.

2.

Kolme lippua, joille on tulostettu mustavalkoisia digitaalisia piirustuksia. Kuvat ovat potilaan sisäistä maisemaa käsitteleviä miellekarttoja.

3.

Keraamiset käsin muotoillut esineet, jotka taiteilija on pyrkinyt lataamaan toiveikkaalla energialla.

MIKKO KUORINKI & LISA RADON

How to heal the healing machine? To affect the recuperation and well-being of the building itself via experimental means at once science-based, pseudoscientific, and esoteric. We go to the core, to the internal organs, the system control mechanisms. We consider circulation, breath. Materials matter. Matter matters. And invisible things.

Alvar Aalto sited Paimio in a forest of pine.

ahealingmachine.com

Olli-Pekka Vaija
telttasauna, 2006
puuvillakangas, alumiinirakenne, kiuas, lauteet
(kiuas ja lauteet eivät alkuperäiset)

Parantolan pihanurmella sijaitseva telttasauna on vuonna 2006
Teknillisen korkeakoulun (nyk. Aalto-yliopisto) arkkitehtiosastolle
tehty diplomityö, tekijänään Olli-Pekka Vaija.

Modernismin ajan rakennustaiteellista perintöämme edustava
Paimion parantola edustaa monessa mielessä myös pysyvyyttä
sekä arvokkuutta, jota halutaan vaalia. Modernismin ikonin vieressä
seistessään telttasauna edustaa toisaalta nykyaikaista väliaikaisten
käyttötapojen ”ideologiaa”, toisaalta jatkumoa kotimaisessa
arkkitehtuurissa ja alan koulutuksessa.

Diplomityön alkuperäisessä kuvauksessa puhutaan paikan
luomisesta, joka voidaan nähdä arkkitehtuurin yhtenä tavoitteena.
Paikan luomista kuvataan hetkelliseksi ilmiöksi, joka syntyy kokijan
ja ympäristön vuorovaikutuksesta, ja jonka rakennusaineita ovat
fyysinen ympäristö, siinä tapahtuva toiminta sekä kulttuuri, joka
määrittelee paikan sisällön. Paikkaa tavoitteleva arkkitehtuuri voi
perustua hetkellisyyteen ja väliaikaisuus parhaimmillaan olla sen
voimavara.

Saunomiseen sisältyy ajatus eheytymisestä ja palautumisesta:
sauna on luonnonmukaisen ja myös myyttisen parantumisen
paikka. Luonnonmukaisen parantavia vaikutuksia tavoiteltiin myös
parantolassa. Nämä kaksi rakennusta ovat erilaisia, mutta tavoitteet
yhtenevät.

Sauna on käytössä näyttelyn aukioloaikoina.

Antti Turkko
Arte ry:n varapuheenjohtaja

Frank Brümmel is artist and educator with a background as craftsman. Born 1972 in Germany he now lives and works in Turku. Frank completed a professional apprenticeship as stonemason, graduated as Meisterschüler of sculpture from the Akademie der Bildenden Künste Nürnberg and holds a Master of Fine Arts degree from the Finnish Academy of Fine Arts, Helsinki. He studied pedagogical studies at the Faculty of Education at the University of Turku, Finland. Frank Brümmel's work has been shown in venues including Kunsthalle Helsinki, Opelvillen Rüsselsheim, Lothringer13 München, Hämeenlinna Artmuseum, Jyväskylä Artmuseum, Huuto Gallery, Titanik Gallery and Mänttä Art Festival. As a member of the Speechkaraoke Action Group in Helsinki Festival, Kiasma Museum of Contemporary Art, Vooruit in Ghent, Kanuti Gildi Saal in Tallinn, at Helsinki International Filmfestival, Rotterdam International Filmfestival and in other art museums around Finland. In 2014 Frank was appointed for a 5-years post as lecturer at the Sculpture Department of the Finnish Academy Of Fine Arts, University of the Arts Helsinki. frankbrummel.com

Essi Kausalainen on opiskellut performanssia ja esitysteoriaa Turun Taideakatemiassa ja Teatterikorkeakoulussa Helsingissä. Kausalaisen teoksia on ollut esillä näyttelyiden ja performanssien muodossa muun muassa Malmö Moderna Museetissa, Frankfurter Kunstvereinissä, Roskilden Nykyaiteen museossa, Nikolaj Kunsthallissa (Kööpenhamina), sekä Kunstraum Bethanienissa (Berliini).

Hertta Kiiski on turkulainen kuvataiteilija, joka työskentelee valokuvan, liikkuvan kuvan, objektien, tilan ja usein tytärtensä kanssa. Kiiski on valmistunut kuvataiteilijaksi Turun Taideakatemian valokuvataiteen osastolta vuonna 2012 ja kuvataiteen maisteriksi Kuvataideakatemian tila-aikataiteen osastolta 2015. Aiemmin hän on opiskellut mm. latinan kieltä ja rooman kirjallisuutta sekä taidekasvatusta. Hänen teoksiaan on ollut esillä useissa museoissa ja gallerioissa Suomessa ja ulkomailla, viimeksi Hippolyte Studiossa ja SICissä.

Mikko Kuorinki & Lisa Radon have previously worked together on an exhibition at S1 in Portland (2015). To see documentation of the exhibition, please visit kuorinki.com/works/peripheral-array/ The project in Paimio would continue this collaboration and take it further into themes in which they share deep interest. More about their practices at lisaradon.com and kuorinki.com

Harri Laakso on tutkija, taiteilija ja kuraattori, joka toimii visuaalisen kulttuurin ja taiteen professorina Aalto-yliopistossa. Hän on koulutukseltaan taiteen tohtori ja on opiskellut Taideteollisen korkeakoulun lisäksi School of the Art Institute of Chicagossa ja Ithaca Collegessa, New Yorkissa. Hän on kirjoittanut paljon valokuvauksesta ja nykyaiteesta (mm. kirjan *Valokuvan tapahtuma*, Tutkijaliitto 2003) ja kuratoinut useita näyttelyitä Suomessa ja kansainvälisesti (mm. Falling Trees näyttelyn Suomen ja Pohjoismaiden paviljongeissa Venetsian Biennalissa 2013 yhdessä Mika Elon ja Marko Karon kanssa.) Laakson taiteellinen toiminta on tutkimuksellista ja kokeellista ja liittyy usein (valo)kuvien, tilojen, sanojen

ja materiaalien välisiin suhteisiin. Viime aikoina hänen kiinnostuksensa on kohdistunut erityisesti performatiivisiin teksteihin ja tilallisiin 'trooppeihin', eli sellaisiin kielikuvuihin, metaforiin ja tarinoihin, joiden avulla voisi uudella tavalla jäsentää taiteellisen tutkimuksen avaruutta ja taiteesta puhumisen kieltä.

Tero Nauha on taiteilija ja postdoc-tutkija. Hänen taiteellisen tutkimuksen väitös tarkastettiin Taideyliopiston Teatterikorkeakoulussa tammikuussa 2016. Nauhan tutkimusta määrittää kriittinen näkemys skitsoanalyttistä ajattelua sekä jälkikapitalismin ja taiteellisen toiminnan suhdetta kohtaan. Teoreettisen tutkimuksen rinnalla hänen taiteellinen toimintansa sitoutuu kiinteästi skitsoanalyttiseen sekä posthumanistiseen ajatteluun. Vuonna 2015 Ruotsalainen kustantamo Förlaget julkaisi hänen ensimmäinen novellin *Heresy & Provocation*. Hänen esityksiään on ollut esillä Frankfurter Kunstvereinissa, Theatrediscouterissa Berliinissä, Manifesta 10, Pietarissa, CSW Kronikassa Bytomissa, Puolassa, Performance Matters tapahtumassa Lontoossa, Kiasma Teatterissa, sekä New Performance Turku festivaalilla. *teronauha.com*

Jaakko Pallasvuo on taiteilija. Pallasvuon teokset pohtivat usein erilaisia sosiaalisia kenttiä, identiteettejä, valtaa, sekä taiteilijan roolia maailmassa. Pallasvuo työskentelee monivälineisesti, mm. liikkuvan kuvan, esityksen, tekstien ja keramiikan keinoin. Pallasvuon teoksia ovat asettaneet esille mm. CCA Derry, Kiasma-teatteri, Jupiter Woods, Baltic Circle, Sorbus-galleria, International Film Festival Rotterdam, Kunsthalle St. Gallen ja Sinne.

Anni Puolakka tekee videoita, esityksiä, installaatioita ja tekstejä, usein kollektiivisesti. Hänen teoksensa tutkivat ihmisen kehollista ja psyykkistä potentiaalia muodostaa merkityksellisiä suhteita toisiin ihmisiin, muihin olentoihin ja ympäristöihin, sekä sitä miten erilaiset rakenteet ja järjestelmät kuten kieli, teknologia ja normit vaikuttavat tähän prosessiin. Työvälineinä toimivat usein tarinankerronta, huumori, draamallisuus ja koolle kutsuminen. Hän on valmistunut graafiseksi suunnittelijaksi Aalto-yliopistosta ja suorittaa parhaillaan kuvataiteen maisterin tutkintoaan Piet Zwart Intituutissa Rotterdamissa. AP:n esityksiä, teoksia ja yhteistyöhankkeita on ollut esillä muun muassa TENTissä (Rotterdam), Performance Spacessa (Sydney), The Contemporary Art Centre CAC:ssa (Vilna) sekä Suomessa Titanikissa, Kutomolla, SICissä, Sorbuksessa ja Baltic Circle -festivaalilla. Hänen yksityisnäyttelynsä *Kaiken jälkeinen maa* on esillä Alkovissa, Helsingissä 24.7. asti. *annipuolakka.com*

Masi Tiitta & Anna Torkkel työskentelevät molemmat koreografeina ja esiintyjinä uuden tanssin ja esitystaiteen aloilla. Paimion parantolassa esillä oleva teos on heidän ensimmäinen yhteistyönsä. Kuluvan kesän aikana he valmistelevat uutta näyttämöteosta yhdessä tanssitaiteilija Hanna Ahdin kanssa K&C Kekäläinen & Companyn Keidas-residenssissä. Teoksen ensi-ilta on syyskuussa Nykytaidetila Kutomolla.

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITON
LASTEN JA NUORTEN
KUNTOUTUSSÄÄTIÖ

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiön tarkoituksena on edistää sairaiden ja vammaisten sekä psyykkisissä ja sosiaalisissa vaikeuksissa olevien lasten, nuorten ja heidän perheidensä mahdollisuuksia hyvään ja tasavertaiseen elämään.

Alvar Aallon suunnittelema Paimion parantolan miljöö tarjoaa ainutlaatuisen ympäristön ja mahdollisuudet perhekuntoutukselle. Säätiön toiminnassa korostuvat lapsilähtöinen kuntoutusajattelu, toiminnallisuus ja perheen kokonaisvaltaisen osallistumisen tukeminen.

Kuntoutuspalvelut järjestetään yhteistyössä Kelan, kuntien, vakuutusyhtiöiden ja järjestöjen kanssa. Kuntoutus on perheelle maksutonta.

Säätiö kehittää lapsiperheille soveltuvia palveluita ja työmenetelmiä vastaamaan paremmin erityisen tuen tarpeessa olevien perheiden tarpeisiin sekä vastaamaan yhteiskunnan muutoksiin. Asiantuntijapalveluiden avulla tarjotaan perheille kohdennetusti apua lapsen eri kehitysvaiheisiin. Koulutus- ja työnohjauspalvelut tarjoavat ammattilaisille ajankohtaista tietoa lasten kuntoutusosalta painottuen erityisesti vuorovaikutusta tukeviin menetelmiin.

Lisätietoa säätiön kuntoutus- ja kehittämistoiminnasta lastenkuntoutus.net

Tukijat:

KONEEN SÄÄTIÖ

VARSINAIS-SUOMEN
SAIRAANHOITOPIIRI

**Kaihdinliike
SANDBERG**

FINNURMI

FESTART

